

Konstnären Gebbe Björkman delar med sig av sina tankar efter en dyster vaknat, i dag då det är Förintelsens minnesdag och rapporterna från Haiti fortsätter att strömma in.

Ondskan finns hela tiden

Jag hade svårt att sova häromnatten. Till slut fick det bli sängen i gästrummet där jag låg och vred mig och svettades i flera timmar. Det är i och för sig inte mycket att klaga över.

En natt med dålig sömn, vad är väl det? Slätt intet jämfört med många obehagligheter, katastrofer och mänsklig ondska som rapporteras från världen utanför rakt in i mitt vardagsrum.

Men allt blir så påträngande och pinande när det når ända in i ens egen ombonade vardagsverklighet; därför mina insomningsproblem den där kvällen för några dagar sedan. Först malde tankarna runt eländet på Haiti. Händelserna är så frustrerande mardrömslika att vidden av det hela på långt geografiskt avstånd endast kan anas i promille av sin omfattning. Men min fantasi fyller på med resten där i sängen.

I jordbävningens Haiti finns ju emellertid ändå grader av nöd uppbladdad med mänsklig värme och orsaken är i grunden "naturlig", tänker jag något tröstad och förhoppningsvis kan naturkatastrofen där leda fram till en ny, positiv utveckling för landet på sikt. Och vi, i den trygga delen av världen, får också chansen att lätta lite på vår egen välfärd och vårt samvete genom att på ett enkelt sätt hjälpa till med stöd i form av pengar på en blankett eller genom ett telefonsamtal. Det andra som mal i mitt huvud den där kvällen är om möjligt ändå värre om man nu nödvändigtvis ska gradera elände. Jag hade just sett den tredje delen av den franska dokumentärserien "Världens undergång" om Andra världskriget, historien visserligen, allt skedde innan jag själv var född, men så närgånget och brutalt återuppsättandet att det gjorde mig illamående.

Den fruktansvärda ondska som nazisterna och deras allierade visade motståndsmän, slaver, romer och framför allt judar är alldeles obeskriverlig.

Jag har naturligtvis sett detta i do-

kumentärfilmer förut, men de unika och tidigare ej visade filmer, som nu presenteras, visar den stora ondskan och omänskligheten i ett alldeles nytt ljus med välskrivet manus, närbilder, färg och ljud; allt levande och närvarande igen!

Människorna springer för sitt liv; rakt ner i det stora diket vid Babij Jar i Ukraina. Tusentals åldringar, män, kvinnor och barn rusar förbi kameran rakt ner i döden. Förtvivlade blickar ser mot mig oförmögna att fatta vidden av grymheten. Nakna kroppar trängs i köer, barnen gråter. På kanten däruppe den mörka massan av mördare. Kölden. Förfärdningen och den sanslösa skrällen. Smattret av kulor som närmar sig, dödsängesten

"Människan är unik, ty ondskan förutsätter medvetenhet och intelligens."

som kramar hjärtat, smärtan, plågan. Den kallblodiga avrättningen av tretiotusen människor i en enorm grusgrop; omänsklig mänsklighet i form av helvetesdjup, organiserad ondska. Jag vändas och svettas och tänker spontant och oförtänt – kan detta hända idag? Svaret är givet i samma stund. Det pågår – åter och åter igen: i Rwanda, forna Jugoslavien, Kambodja ... Att tro att människan i grunden skulle ha förändrats till något bättre är naiv. Ondskan finns hela tiden och det som sker kan hända även nära mig. Ingen är undantagen. Varför – människa?

*

Vid ateljén på morgonen kämpar ett blåmespar med ett par talgoxar om

utrymmet i trädgården. Tre holkar är förutsättningen. Sängen och kampen om reviret som ska etableras och försvaras är intensiv men jag ser ingen ondska. Människan är unik, ty ondskan förutsätter medvetenhet och intelligens. Att jämföra oss med djur i detta avseende saknar relevans och vore en skymf mot djuren; omedveten grymhet kanske, men aldrig ondska.

Är det tillkortakommande i vår intelligens som är orsaken till vår inboende ondska? Jag vet inte. Inte mer än att människan i sina värsta stunder skrämmer mig och gör mig så bottenlöst förtvivlad. Finns det verkligen hopp för oss?

GEBBE BJÖRKMAN

Gebbe Björkman